

HUMANITIES INSTITUTE

Nazlı Bayram, Ph.D.

Kış Uykusu

2014

Nuri Bilge Ceylan

GENEL BAKIŞ

Kış Uykusu, Çehov'un "İyi İnsanlar" ve "Karım" adlı iki öyküsünün, filmin kimi bölümlerinde orijinalini birebir yansıtan uyarlamasıdır. Baş karakterler Aydın, Necla ve Nihal arasındaki kimi diyaloglar söz konusu öykülerden aynen alınmıştır. Nuri Bilge ve Ebru Ceylan, on dokuzuncu Yüzyıl Rusya'sında da geçen bu öyküleri, günümüz Türkiye'sine büyük bir başarıyla uyarlamışlardır.

Film, Türkiye'de küçük burjuvazinin, özellikle okumuş, sanat ve siyasetle ilgilenen kesiminin bir profilini çizmeye girişmiştir. Bu profilin temel noktaları da sınıfsal ve kültürel çatışmalar üzerine kurulmuştur.

Kış Uykusu, Ceylan'a Cannes Film Festivali'nde Palme D'or getirerek beşinci ödülünü kazandırmıştır. Bu, o yıla dek Ceylan'ın Cannes'da aldığı en büyük ödüdür.

SİNEMATİK ANLATIM

Nuri Bilge Ceylan, bütün filmlerinde sinematografisiyle öne çıkan bir yönetmendir. Kış Uykusu da her bir çekimin yarattığı estetik duyguyla, mizansenler, sanat yönetimi ve oyunculuklarıyla yalnızca Türk sinemasının değil dünya sinemasının da önemli yapıtlarından biridir. Ceylan, metafor yaratmadaki başarısını bu filmde de tekrarlar. İlyas'a gönderme yapan beyaz at; Aydın'ın vurduğu ve onun bir anlamda gerçekle yüzleşmesini, sahip olduğu değerleri temsil eden can çekişmekte olan tavşan; karakterlerin kış uykusuna yatmışçasına içine kapandıkları, toplumun ve birbirlerinin gerçekliğinden habersiz oluşlarını temsil eden mağara ev, filmin anlam zenginliğini ve bu zenginliği sinemanın araçlarıyla oluşturma gücünü ortaya çıkarır.

KİŞİLER

Aydın	Ellili yaşların sonlarında. Eski bir tiyatro oyuncusu. Varlıklı.
Nihal	Otuzlu yaşlarda. Aydın'ın eşi.
Necla	Ellili yaşlarda. Çevirmen. Aydın'ın kardeşi.

FİLMİN ÖYKÜSÜ

Eski tiyatro oyuncusu Aydın, kendisinden hayli genç karısı Nihâl, kardeşi Necla ile Kapadokya'da babadan kalma evlerin kira getirileriyle ve mağaraya inşa edilmiş bir oteli işleterek yaşayan varlıklı biridir. Neclâ boşandıktan sonra İstanbul'dan ayrılmış, Aydın ve Nihal'le birlikte yaşamaya başlamıştır. Ama aralarında düşmanca bir ilişki vardır. Necla, sürekli olarak Aydın'ın ve Nihal'in tavırlarından yakınıyor ve ikisini de eylemlerini, düşüncelerini öne sürerek eleştirir. Aydın'ın kiracısı Hamdi, birlikte yaşadıkları ağabeyi İsmail'in hapse girmesi nedeniyle kirayı ödemekte zorluk çekmiş, bu yüzden eve haciz gelmiş, televizyon ve buzdolabını almıştır. İsmail'in oğlu İlyas hem eşyalarını kaybettikleri hem de haciz sırasında polislerin babasını dövmesi nedeniyle öfkeli. Bir gün, Aydın'ın içinde bulunduğu arabaya taş atarak camı kırar. Hamdi defalarca gelip rica ettiği halde, Aydın, evden tahliye olmaları için başlatılan yasal işlemleri durdurmaya yanaşmaz. Nihal, çevredeki köy okullarının fiziksel koşullarını iyileştirmek için bir yardım kampanyasına dahil olur ve bu işi çok önemser. Yardım faaliyetine katılan öğretmen Levent'i kıskanan, Nihal'in ondan habersiz toplantılar düzenlemesine ve onu bu faaliyetten uzak tutmaya çalışmasına öfkelenen Aydın, her şeyin yasalara uyup uymadığını kontrol etmek, yüklüce bir miktar para bağışı yaparak kampanyaya katılmak ister. Yardımcı olmak istiyor gibi görünse de aslında Nihal'in kendine açtığı alanı kontrol etmeye çalışmaktadır. Bu yüzden tartışırlar. Aydın, İstanbul'a gideceğini söyler ve yola çıkar ama hemen vaz geçip eski arkadaşı Suavi'nin çiftliğine gider. Bu sırada, Aydın'ın, Suavi'nin çiftliğinde kaldığı o akşam, Nihal, tek başına Hamdi'nin evine gider. Aydın'ın verdiği bağış parasını Hamdi'ye verir. İsmail parayı görünce Nihal'i aşağılayan sözler söyleyerek parayı ateşe atıp yakar. Aydın sabah eve döner. Aklında, Nihal'e söylemediği sevgi sözleriyle masasına oturup kitabını yazmaya başlar.

OLAY DİZİSİ

Yılkı atları. Aydın sabah saatlerinde mantar toplamış otele döner. Otel, Kapadokya'da kayalara oyulmuş tarihi yapılardan birindedir. Bir müşteri kahvaltısını yapmış, çay içerken tabletinde otelin web sitesini incelemektedir. Aydın içeri girdiği zaman müşteri ona gezi için atları olup olmadığını sorar. Yöre, yılkı atlarıyla ünlüdür ama otelde at yoktur. At fotoğrafları siteye reklam amaçlı konmuştur. Ortalığı temizleyen kadın odunlarla içeri girer. Aydın, gazeteye göz atarken Nihal'i ve Necla'yı sorar kadına. Nihal erkenden kalkıp kahvaltı etmiş, Necla odasından henüz çıkmamıştır. Aydın, gazetesini alıp, dışarıda otelin hemen yanındaki kayalara oyulmuş bir yapıdaki çalışma odasına gider. Bilgisayarında yılkı atlarını arar.

Araba camı. Aydın, otelin kayhası Hidayet'le birlikte bir at çiftliğine gider. At almak için pazarlık yaparlar. Oradan ayrılıp otele süs eşyası almak için başka bir yere uğrarlar. Aydın kamyonette bekler. O sırada ilk okulda ders bitmiş, öğrenciler evlerine dönmek için dışarı çıkmışlardır. Çocuklardan biri arabanın yanında durup içeride oturan Aydın'a öfkeli bir ifadeyle bakar. Yola devam ederlerken kira ödemeyen kiracılardan söz ederler. Birkaçını icraya vermişlerdir. Hidayet, Aydın'ın yumuşak davrandığını söyler. Başka yollardan halletmek gerektiğini iddia ederken fiziksel şiddeti ima eder. Aydın, Hidayet'e ter ters bakar. Bir çocuk taş atıp arabanın Aydın'ın oturduğu taraftaki camını kırar. Hidayet inip çocuğun peşinden koşar, yakalayıp getirir. Çocuk suya düşüp ıslanmıştır. Aydın, şefkatli bir tavırla çocuğun yaralanıp yaralanmadığını, neden ıslandığını merak eder. Hasta olmasın diye arabaya alıp ailesine götürürler.

Buzdolabı ve televizyon. Hidayet kapıyı çalar. Önce anne sonra da babası İsmail nefret dolu bakışlarla dışarı çıkar. Hidayet olan biteni anlatır. Olayın ciddiyetine inandırmaya çalışır. İsmail, İlyas'ı çağırıp tokat atar, sonra da kendi evinin camını kırar. Aydın, kira ödemediği için İsmail'i icraya vermiştir. İcra memurlar buzdolabıyla televizyonu almıştır evden. Bu yüzden İsmail ve ailesi öfkeli Aydın'a ve Hidayet'e. İsmail ve Hidayet arasındaki konuşma, İsmail'in saldırgan tutumuyla gerginleşir. İsmail, Hidayet'e saldırmak üzereyken kardeşi Hamdi gelir. Hamdi, İsmail'i engeller, eve girmesini sağlar. Arabanın yanına gelip kira meselesi için Aydın'dan abartılı bir ezik tavırla defalarca özür diler. Onlar giderken arkalarından küfreder.

Konuksever otel sahibi. Uzakdoğulu iki turist yürüyüşten otele dönerler. Aydın, onlarla İngilizce konuşarak bir istekleri olup olmadığını sorar. Kibar bir otel sahibi gibi davranmaya çalışmaktadır. Turistler bir an önce odalarına çıkmak ister gibidirler, kısa cevaplarla yanıtlarlar.

Yerel gazete. Aydın, çalışma odasında bir gazeteye yazdığı makaleyi bitirmeye çalışmaktadır. Kardeşi Necla, bir tepside iki fincanla gelir. Aydın'a ada çayı getirmiştir. Kendisi de çalışma masasının arkasındaki koltuğa yerleşir. Aydın, çalışmayı sürdürür. Necla, geçen haftaki yazısını okuduğunu, beğendiğini söyler. Lafı Aydın'ın haftada bir yazdığı yerel gazeteye getirir. Kimsenin okumadığı bir gazete yerine büyük gazetelerden birine yazmasını öğütler. Aydın, onu öven okur mektuplarından söz edince Necla bunu da küçümseyen laflar eder. Aydın'ın keyfi kaçır.

Okur mektubu. Çiftlik sahibi Suavi, Aydın'ı ziyarete gelir. Aydın, gazete okuru bir öğretmenin köye dikiş nakış kursu için bina yaptırmak amacıyla yardım isteyen mektubunu okumak, ne yapabilecekleri konusunda fikir almak ister. Aydın'ın eşi Nihal, bu tür yardım işleriyle uğraşmaktadır. Onu da çağırırlar. Aydın, öğretmenin mektubunu okur. Nihal, daha acil yardım edilmesi gereken durumlar olduğunu hatırlatarak isteği lüks bulduğunu söyler. Aydın'ın, yazılarını okuduğu için bu öğretmenin mektubuna duyarlı davrandığını ima eder. İzin isteyip ayrılırken Suavi'den gitmeden önce kendisine de uğramasını ister. Aydın, Nihal'in olduğu odayı uzaktan gözetler.

Hamdi'nin çamurlu ayakkabıları . Hamdi gelir. Ayakkabıları çamur içindedir. Bu yüzden kapının önünde çıkartmıştır. Kırılan camı ödemeye kalkışır. Camın parasını duyunca vaz geçer. Aydın'dan, İsmail kendini toparlayana kadar tahliye emrini geri çekmesini ister. Aydın, bu işlerle kahya ve avukatların ilgilendiğini, Hidayet'le konuşmasını söyler. Hamdi'nin yüzündeki gülümseme ve ricacı hal silinir.

Haftalık yazı. Aydın, din adamları hakkında yazdığı gazete yazısını Necla'ya okur. Necla çok önemsemeden güzel bulduğunu söyler. Kötülüğe karşı koymak konusundaki düşüncesini sorar. Konuşmaları anlamsız bir yere doğru gider.

İlyas. Kahvaltıda Nihal, Necla ve Aydın, kötülükle ilgili konuşmaktadırlar. Aydın, ikisine karşı düşüncesini savunmaya çalışır. Konuşmaları, birbirlerini anlamadan, tuhaf örnekler verdikleri yararsız bir tartışmaya dönüşür. Hidayet içeri girer, Hamdi ve İsmail'in oğlu İlyas'ın Aydın'la görüşmek için beklediklerini haber verir. Aydın, otelde olmadığını söyletmek ister ama bir önceki gün de gelmişler,

Aydın, yok dedirterek başından savmıştır. Hamdi ve İlyas içeri girerler. Diğerleri hala masadadır. Nihal'in uyarması üzerine Aydın kalkar, lobideki koltuğa geçer. Hamdi ve İlyas da onun karşısındaki koltuklara otururlar. Hamdi, İlyas'ın el öpmeye geldiğini söyler. Aydın, el öptürmekten ve öpmekten hoşlanmamaktadır. Çocuk da pek istekli değildir. Hamdi, ısrara eder. İlyas ayağa kalkar, Aydın elini uzatır, İlyas bakmaya devam eder, Aydın'ın eli havada kalır, İlyas bayılıp yere düşer.

Beyaz at. At satıcısı, araziden bir at yakalar. Aydın ve Hidayet onu izlemektedir. At, kaçıp kurtulmak isterken dereye düşer. Onu zorla çekmeye çalışırlar. At, ıslanmış, soluk soluğa kalmış ama hala direnmektedir. Tıpkı İlyas gibi.

Tutsak. Aydın, akşam otelde Japon turistle karşılıklı oturmuş, acı yemekleri sevmek konusunda yüzeysel bir konuşma yapmaktadır. Çıkıp atı bağladıkları mağaraya gider. At hala kişnemektedir. Aydın, temkinli biçimde ata yaklaşmaya çalışır, at ses çıkarınca uzaklaşır.

Kırılmış fincanlar. Nihal otelin lobisinde oturmuş, bilgisayarında bir şeyler bakmaktadır. Necla gelir. Karşılıklı otururlar. Necla, sevdiği fincanını kıran otel çalışanından yakını, ücretini kesmek gerektiğini söyler. Nihal, abartılacak bir şey olmadığını söyler. Necla, kaygılarından, ayrıldığı eşinden, İstanbul'a, ona dönmek istediğinden söz eder. Necla, Nihal'in onu desteklememesiyle gerginleşir.

Anı yaşamak. Motoruyla gezen yerli turist otelin lobisindedir. Aydın gelir. Ne iş yaptıklarından, nasıl gezdiğinden, planlardan söz ederler. Turist, anlık yaşamakta, plan yapmadan gezmekte, yazılar yazmaktadır. Bir deneme kitabı basılmak üzeredir. Planlı, programlı bir hayatı sevmemektedir.

Gerçekçi olmak. Aydın, çalışma odasında yazılarıyla uğraşmaktadır. Arkadaki koltukta uyuyakalan Necla uyanır. Aydın'ın yazılarından söz ederler. Necla, Aydın'ı iyi bilmediği konularda, romantik bir tavırla yazdığı için eleştirir. Bunu imalarla, dolaylı yollarla yapar ama Aydın onun niyetini anlar. Konuşma, Aydın'ın başarısızlıklarına doğru kayar. Aydın, bir süre sabredip alttan alır. Necla, İstanbul'dan ayrılıp o kasabaya, Aydın ve Nihal'in yanında yaşamaya gelmesini büyük bir hata olarak tanımlar ve küçümseyen iğnelerle sürdürür. Aydın, onun hiçbir şey yapmadan zaman öldürdüğü için sıkıldığını söyler. Necla, konuşma boyunca kendisiyle hesaplaşır gibi görünse de İstanbul'a, ayrıldığı eşine dönme düşüncesini meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Aydın bunu fark etmez. Necla, sözü Nihal'e getirip onun çevredeki köylülere yardım etmeye çalışmasını aşağılar. Nihayet, Aydın'ı gerçekçi olmamakla, başkalarının çok önce düşünüp yazdığı şeyleri yeni bir şey söylüyormuş gibi davranmasına, asıl sorunları çözmek yerine küçük meselelerle uğraşmakla suçlar. Aydın da bu sözler üzerine saldırıya geçer. Necla'yı tembel, itici olmakla suçlar. Necla, gider.

Japon turist. Aydın, otelin girişinde oturmuş televizyondaki çizgi filme boş gözlerle bakarken Japon turist para ödemeye gelir, otelde kalmaktan memnuniyetini ifade eder.

Yardıms severler toplantısı. Aydın, eve gider. Mağaraya kurulmuş eve girdiği zaman, tanımadığı insanlardan oluşan bir kalabalık görür. İkili üçlü gruplar halinde bir şeyler yiyip içmektedirler. Nihal, Suavi'yi de davet etmiştir. Aydın, onların yanına gider. Kibar davranmaya, ne olup bittiğini anlamaya çalışmaktadır. Nihal, çevredeki bakımsız okulların onarımı için yardım toplayan bir gruba dahil olmuştur. Bu nedenle bir toplantı yapmaktadırlar. Aralarında köyün öğretmeni ve diğer destekçiler vardır. Aydın, önce Suavi'yle sonra bir başka grubun içindeki Levent öğretmeniyle sohbet etmeye başlar. Bir süre sonra Nihal, Aydın'ı mutfağa çağırarak oradan ayrılmasını ister; bunun özel bir toplantı olduğunu söyler. Aydın, Nihal'in bu tavrına içerler, biraz da kıskanmıştır. Nihal direktir, eski sorunların tekrarlanacağını hatırlatır, Aydın, sıkıntılı bir halde arka kapıdan çıkar. Çalışma odasında bir süre oturduktan sonra dışarıdan evi gazetler. Levent'le Nihal ayakta konuşmaktadırlar. Bir süre tek başına açık alanda oturup düşünür.

Yol nereye götürürse. Aydın, otele döner. Motosikletli turist ayrılma hazırlığı yapmaktadır. Aydın, onu yolcu ederken "Unutma bizi" der. Turist yanıt vermez. Aydın bir süre motosikletlinin arkasından, sonra dönüp Nihal'in odasının penceresine bakar. Yüz ifadesi, bir şeyler planladığını belli eder.

Başkasının parası. Aydın odaya girince, Nihal, çalışma masasındaki kağıtların üstünü başka bir kağıtla örter. Aydın bunu fark eder. Nihal, Aydın'ın para başışı yapma isteğini reddeder, bu işe karışmamasını ister. Aydın diretince Nihal, eski tartışmalara geri dönecekse bırakıp gitme niyetinde olduğunu söyler. Aydın'ın parasıyla, hiçbir işe yaramadan yaşamaktan mutsuzdur. Aydın, küçümseyerek, Nihal'i asgari ücretle bir yerde çalışıp hayatın zorluğunu görmesi için teşvik eder. Bununla da kalmaz, tam kapıdan çıkacakken, Levent öğretmenin tek amacının Nihal'i tuzağına düşürmek olduğunu iddia eder. Nihal bıkkındır, sessiz kalır.

Mecburen işe karışmak. Bir süre sonra, Aydın yeniden Nihal'in odasına gelir. Nihal, pencereden dışarı bakarak sessizce ağlamaktadır. Aydın yine yardım etme niyetinden söz edince Nihal, birbirlerinden uzaklaşmalarını ister. Aydın, İstanbul'a gideceğini söyler. Ama önce yardım kampanyasıyla ilgili konuşmak ister. Nihal'in tecrübesizliğini de ileri sürerek bunun çetrefilli bir iş olduğunu, başlarına iş açacağını söyleyerek toplanan paraları, harcamaları, bu işe dahil olan kişilerin isimlerini görmek ister. Nihal, sinirli biçimde dosyayı gösterir. Aydın hem eleştirir hem dosyayı karıştırır. Fırsatını bulmuşken, defter kağıt, masadaki diğer şeylere de bakar. Sonunda dosyaları alıp çalışma odasına götürceğini söyler. Nihal ağlayarak her şeyi götürmesini, kendisindeki her şeyi ele geçirmesini söyler. Yerinden fırlayıp çekmecelerdeki kağıtları da çıkarıp sertçe Aydın'a verir, koltuğa kapanarak hıçkırarak ağlar. Aydın bir an ne yapacağını bilemez. Gülerek geçiştirmeye çalışır. Odadan çıkarken kitaplığın üzerindeki fotoğraf dikkatini çeker: Kar altındaki ağaçlık bir alanda, Nihal ile Levent'in öğrencilerle birlikte görüldüğü bir fotoğraftır. Canı sıkılmış bir halde odadan çıkar.

Aydın'ın suçu. Aydın çalışma odasında, dosyayı masasına açmış düşünmektedir. Dosyayı toparlayıp Nihal'in odasına gider, fikrini değiştirdiğini, uğraşmak istemediğini, bu işe karışmayacağını söyleyerek dosyayı bırakır. Ertesi gün İstanbul'a gideceğini, bahardan önce dönmeyeceğini söyler. Nihal'in bu tavrının nedenlerini öğrenmek için suçunun ne olduğunu sorar. Ayrılmak, boşanmak istiyorsa, Nihal'e engel olmayacağını söyler. Nihal, Aydın'ın suçunun bencil, kinci, alaycı olmak olduğunu ifade eder. Aydın, yardım kampanyası için yüklüce bir para bırakır. Levent'e güvenmemesini tembihlerken vicdanlı, namuslu, ilkel insanlarla çalışmasını öğütler. Aydın, hayatı boyunca bu kelimeleri o kadar çok kullanmıştır ki, Nihal, asıl kuşku duyulması gereken kişinin sürekli bu kavramlardan söz edenler olması gerektiğini söyler.

Özgürlük. Aydın, epeyce sarsılmış bir haldedir. Gidip atı mağaradan çıkarır, serbest bırakır. Aydın, Nihal'i özgür bırakmamış, evliliklerinin ilk zamanlarında ayrılmalarını engellemiştir. Nihal'in sözlerinin yarattığı travmayı hafifletmek ister gibi ve Nihal'in yerine atı serbest bırakır.

İstanbul treni. Kar yağışı nedeniyle uçak seferleri iptal edilmiştir. Aydın, Hidayet'le birlikte tren istasyonuna gider. Tren rötalıdır. Beklemeye başlarlar. Bir süre sonra Aydın vaz geçer, Suavi'nin çiftliğine giderler. Akşam Levent de gelir. Üçü epeyce içer. Levent'in sözlerini imalı bulan Aydın, tartışmaya başlar. Ama hepsi sarhoştur. Levent'in sonunda alttan alır gibi yapan sözleriyle olay kapanır.

Vicdan temizleme parası. Nihal, arabasıyla tek başına İsmail ve Hamdi'nin evine gider. İsmail evde değildir. Önce hemen kapının girişindeki sandalyeye ilişir. İlyas, suya düştüğü zaman zatürre olmuş, bir süre okula gidememiştir. Nihal, İlyas'ın iyileşmesinden memnuniyetini belirtir. İlyas ders çalışmaktadır. Nihal, onunla konuşmak ister, sorular sorar; İlyas konuşmaya hevesli değildir, zorla cevap verir. Hamdi'nin yaşlı annesinin odaya gelmesi üzerine Nihal ayrı bir yerde konuşmak ister. Mutfağa geçerler. Nihal, Aydın'ın bıraktığı bağış parasını olduğu gibi getirmiştir. Hamdi'ye verir. O sırada İsmail eve gelir. Parayı görür, Nihal'i aşağılayan sözlerle hepsini ateşe atıp yakar. Nihal dehşete kapılır, yanan paralara bakarak ağlar.

Replik. Sabah erken saatlerde Aydın, Suavi ve Levent ava giderler. Aydın, bir tavşan vurur. Hidayet'le birlikte otele dönerler. Nihal, onları pencereden seyretmektedir. Aydın da ona doğru bakar. Aydın'ın neden gitmediğini, Nihal'e olan aşkını açıklayan, bir tiyatro oyunundan alınmışa benzeyen konuşmasını dış ses olarak duyarız. Aydın, çalışma odasında, keyifli bir ifadeyle kitabını yazmaya başlar.

TEMALAR

Sınıf çatışması. Sınıf ilişkileri ve çatışması, filmde kendini Hamdi, İsmail, İlyas'ın temsil ettiği alt sınıf ile Aydın, Nihal ve Necla'nın temsil ettiği üst sınıf ve üst sınıfın bir taşeronu olarak Hidayet arasındaki çatışmada gösterir. Hamdi, annesi, ağabeyi İsmail, İsmail'in karısı ve çocuğu İlyas, uzun zamandır Aydın'ın kiracısı olarak mağaradan bozma bir evde birlikte yaşamaktadır. Ödeyemedikleri kiralar birikince Hidayet'in emriyle, avukatlar İsmail'i icraya vermiştir. İlyas, evlerine haciz geldiği, icra memurlarının yanındaki polisler babası İsmail'i dövdüğü için öyle hınçlanır ki, otelin aracıyla geçerlerken, saklandığı yerden Aydın'ın oturduğu yolcu koltuğu tarafındaki cama taş atarak kırar. Filmin ana çatışması bu olay üzerine kurulur. Hamdi, İlyas'ı da yanına alarak, evden tahliye edilmeleri için çıkartılan kararı durdurmasını sağlamak amacıyla birkaç kez Aydın'a rica etmeye gelir. Aydın, kira işleriyle Hidayet'in ve avukatların ilgilendiğini söyleyip Hamdi'nin konuyla ilgili olarak ona gelmesini engellemeye ve sorumluluğu üzerinden atmaya çalışır. Aydın'ın sınıfsal bakışını ve tavrını, Hamdi'nin çamurlu ayakabılarını kapının dışında görüp, sahte bir kibarlıkla "Ayakkabılarını çıkartmasaydın" demesinden, ama o sırada, kilometrelerce yol yürüyerek gelen Hamdi'nin ayakları koktuğu için çalışma odasının penceresini açmasından ve Hamdi'nin kırılan camın parasını ödemesine aldırmayan bir tavır

göstermesinden anlarız. Vicdan, ilke, namus gibi kavramlardan sık sık söz etse de Hamdi için büyük bir para olan 170 Lirayı ödemesini beklemekten çekinmez.

Bu tema, suya düşüp ıslanan İlyas'ı evine götürdüklerinde İsmail'in öfkeli tavrı karşısında takındıkları tutumla devam eder. Aydın, kiralara toplanması işini alt sınıftan biri olarak yanında kayhalık yapan Hidayet'e devretmiştir. Hidayet, işi, varlıklı ailenin yanında elde ettiği konum tehlikeye gireceği için mal sahibi gibi davranmaktan çekinmez.

Bunun yanı sıra, Necla'nın, sevdiği kahve fincanlarını bulaşık makinesine koyduğu için kırılmasına neden olan otel çalışanını Nihal'e şikayet ederken, ücretini kesmekten söz etmesi karakterin tavrındaki sınıfsal bakışı açıkça sergiler. O ücret için hizmet eden kişinin ücretini alamadığında ne tür bir zorluk yaşayacağını düşünmekten çok uzaktır.

Nihal, Aydın'ın verdiği bağış parasını Hamdi'ye getirir. İsmail parayı görünce sinirlenir. Önce parayı bölümlere ayırıp, "Şu kadarı babasının kırılan gururunu onarmak için canını ortaya koyan küçük İlyas için olsa, şu kadarı tek başına beş cana bakabilmek için el öpmeye gitmek zorunda kalan fedakar kardeş Hamdi için olsa, şu kadarı oğlunun gözü önünde dayak yiyip kendini ve ailesini ezil eden sarhoş baba İsmail için olsa, geriye biraz daha kalır; bu da kendinden düşkün insanlara sadaka dağıtarak vicdanını rahatlatmaya çalışan kahraman hanımefendi Nihal Hanım için olsa bu para tam yeter." der ve parayı ateşe atıp yakar. Aralarındaki mesafenin, sınıf farkının bu yardımıyla bile kapanmayacağı açıktır. Bu tür müdahaleler uçurumu ve bu tür yollarla yok edilemeyecek eşitsizliği daha da görünür kılar.

Seçkincilik. Kış Uykusu'nun baş karakteri Aydın ile kardeşi Necla'nın davranışlarında ve düşüncelerindeki seçkinci tavır, filmi hem merkez-taşra karşıtlığına hem de Türkiye küçük burjuvazisinin kendini toplumun gerçekliğinden koparan, sınıfsal konumunu sağlamlaştırma ve meşrulaştırma yolu olan siyasal tutumuna bağlar. Aydın'ın yazılarındaki ders verici, en doğrusunu bildiğini düşünen tavır, on yıllar öncesinin toplumsal ve siyasal koşullarını temel alan bakış açısı, diğer yandan, toplumun gelişmesiyle ilgiliymiş gibi görünürken o toplumun gerçekliğinden tamamen kopuk olması, seçkincilik temasını kuran başlıca unsurlar. Necla'nın, Aydın'ın yazılarıyla, Nihal'in maddi yardımla yapmaya çalıştıklarını küçümsemesi, hayatın merkezine kendini koyarak eylemsiz, üretimsiz yaşaması, çevresindeki sorun ve çatışmalarla ilgilenmemesi de bu seçkinciliğin bir uzantısı olarak yorumlanabilir. Nihal ise, bu seçkinciliğin daha görünür bir yanını ortaya koyar. Aydın'la evlenerek, mutsuz bir hayat geçirse de çalışmak zorunda kalmadan, İsmail'in söylediği gibi, "kendinden düşkünlere sadaka dağıtarak vicdanını temizlemesi" yine seçkinci bir durum olarak ortaya çıkar. Üç karakter de seçkinciliğin farklı yanlarını temsil eder: Aydın, seçkinciliğin sınıfsal ve kültürel üstünlük boyutunu, Necla, bireyselliği, Nihal, kirli vicdanı temsil eder.

KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Aydın Aydın, uzun bir süre İstanbul'un sanat çevresi içinde yaşar. Tiyatrocu olarak önemli bir başarı gösteremeyip oyunculuğu bırakır. Anadolu'nun bozkırına döner. Hiçbir iş yapmadan babadan kalan varlıkla yaşar, yerel gazeteye haftalık yazılar yazar. Narsist, empatiden yoksun, bencil bir karakterdir. Aydın'ın, adının da imlediği gibi, Türkiye'deki iyi eğitim görmüş, kültürlü, sanatla özellikle tiyatro ve edebiyatla içli dışlı¹², halktan kopuk küçük burjuva aydınını temsil eden bir karakter olarak okunmasının önünü kapatamaz.

Narsist. Aydın'ın narsistik kişilik özellikleri, çevresindekiler, özellikle Nihal ve Necla tarafından onaylanma arzusu, onların hayranlığını beklemesi, yazıları hakkında Necla'nın düşüncesini sorduğu, övgü dolu bir okur mektubunu Suavi ve Nihal'e okuduğu sahnelerde açığa çıkar. Ömer Şerif'le birlikte çektiği fotoğrafı otelin görünür bir yerine asması, Nihal'i kendisine biraz daha bağımlı hale getirmek için kampanyaya büyük bir bağış yapması gibi eylemleri de yine narsisizminden kaynaklanır.

Empatiden yoksun. Çevredeki okulların onarımı için başlatılan kampanyaya bağışta bulunur ama Hamdi ve ailesinin içinde bulunduğu zor duruma tamamen duyarsız kaldığını görürüz.

Babasının polisler tarafından dövülmesine, evlerindeki eşyaların zorla alınmasına öfkelenen, İlyas'ın neden taş attığını anlayamayacak kadar empatiden yoksundur. İlyas'ı evine götürdükleri sırada Hidayet'ten, çocuğun neden arabaya taş attığını öğrenmesini ister.

Bencil. Birileri ne zaman ona sorunlarından, hissettiklerinden söz etse hemen kendini merkeze koyarak haklı çıkarmaya, kendine acındırmaya ya da ne büyük mücadeleler verdiğine inandırmaya çalışır. Hamdi, kira borcuna anlayış bekleyerek Aydın'a gittiği zaman bu işlerle uğraşsa yazılarını yazacak zamanı kalmayacağını belirterek onu Hidayet'e yönlendirir. Nihal'in, evlilikleri boyunca ne hissettiğini,

nasıl bir mutsuzluk içinde olduğunu anlattığı sahnede sözü kendisine çevirip zorluk içinde geçen çocukluk ve gençlik yıllarını anlatmaya başlar.

Necla Ellili yaşlarda, çevirmen, eşinden boşanmış, Aydın'ın kardeşi. Necla, kocasından ayrıldıktan sonra İstanbul'u terk edip Kapadokya'ya gelir. Hem otel hem de konut olarak kullandıkları, babasından kalan mülkte, Aydın ve Nihal'le birlikte, hiçbir şey yapmadan yaşamaktadır. Küçümseyici, iğneleyici konuşmaları, kendine acındırması onun manipülatör bir kişilik olduğunu gösterir.

Manipülatör. Necla, Aydın'ın yazılarını eleştirirken önce belli belirsiz, giderek iğneleyici ve sonunda açıkça küçümseyen bir tavır takınır. Aydın, yerel gazetedeki yazılarını merkezden taşraya yönelik küçük burjuva bakış açısıyla yazmaktadır. Bu yazılar onun kendini meşrulaştırma ve doyurma aracıdır. Necla, eleştirileriyle bu doyumunu onun elinden almaya çalışır. Çünkü, kendisiyle, hatalarıyla ve işe yaramazlığıyla yüzleşememekte, hırsını çevresindekilerden çıkarmaktadır. Benzer biçimde, Nihal'in yaptığı yardım çalışmalarını da küçümser ve eleştirir. Diğer yandan, konuşmalarında kendisini de eleştiriyormuş gibi görünürken daha çok kendine acıyan ve diğerlerinin merhametini bu yolla almaya çalışan bir tavır sergiler.

Nihal Otuzlu yaşlarında. Çevredeki ilkokulların fiziksel koşullarını iyileştirmek için yardım toplayan bir gruba katılır. Nihal, zayıf ama diğerlerine göre vicdanlı bir karakterdir.

Zayıf. Genç yaşında Aydın'la evlenip hayatı boyunca çalışmadan yaşamıştır. "Sürdüğü "asalak" hayattan memnun olmadığı halde bunu değiştirmek için hiçbir adım atmayan, hayatının sorumluluğunu üzerine almak yerine içindeki boşluk duygusu yüzünden kocasını suçlayan" (Liktör, 2014) bir karakterdir. Aydın'ın davranışlarına karşı çıkarken, zaman zaman, mücadele etmek yerine ağlamayı ve iletişimi durdurmayı seçer. Boşluk içinde yaşadığı, ayrılmalarına engel olduğu için Aydın'ı suçlar.

Vicdanlı. Özür dilemek için Aydın'ın elini öpmesi için Hamdi'nin zorla otele getirdiği İlyas'ın durumdan ne kadar sıkıntı duyduğunu, öfkesini ve zorlanmasını anlayan tek kişi Nihal'dir; dostça bir destek ve empati gösterir biçimde İlyas'a bakıp gülümser. Hamdi ve İlyas ayakta beklerken kocasına bunu hatırlatır ve Aydın'ın onların yanına gitmesini sağlar. Necla, fincanını kırdığı için otel çalışanının ücretini kesmekten söz ettiğinde itiraz etmesi Nihal'in empati duygusunun gelişmişliğini gösteren anlardan biridir. Bir küçük burjuvanın vicdan temizleme ve Aydın'dan intikam alma yolu olarak okunması gerekse de finalde Aydın'ın bağış için verdiği parayı Hamdi'ye götürmesi de vicdanlı, merhametli bir insan olduğunu gösterir.

Aydın, Nihal'e sorar: "Benim suçum ne?"

Aydın ve Necla, Aydın'ın çalışma odasında.

Nihal, İsmail, Hamdi. Paranın yakıldığı gece.

Aydın'ın nasıl biri olduğunu, iletişim taktiklerini Nihal iyi bilmektedir.

Tıpkı hayvanların mağaralarda kış uykusuna yattıkları gibi, üç karakter de Türkiye'nin gerçeklerine, birbirlerine ve kendi hatalarına gözleri kapalı, mağaralara inşa edilmiş evde kış uykusunda gibidirler.

Kaynakça

Liktor, C. (2014) Bir Türkiye Alegorisi Olarak Kış Uykusu, Altyazı Dergisi, 25.08.2014

Nuri Bilge Ceylan resmi web sitesi, <https://www.nuribilgeceylan.com/>.